

պատմագրական կամ բանասիրական հեթեթեման պարական տեսակէտով: Իրաւ է թէ բացի Օլիւեան ժամագիրքէն՝ որ ամփոփ ճեւով նկարագրուած է այստեղ ևս, միւս ձեռագիրները ընդհանուր առմամբ՝ թէ՛ իբր խորագոյն հնութիւն եւ թէ՛ իբրեւ բովանդակութիւն, բանասիրական տեսակէտով հայ գրչագիրներուն ամենաշահեկաններէն չեն, քանի որ չկան անոնց մէջ բուն հին նախնայ գործեր կամ ընդօրինակութիւններ, բժշկարաններ, օսկեփորիկներ, հարուստ տաղարաններ և բազմաթիւ ճառընտիրներ, ևայլն. քայքայ մնացեալն ալ չի գաղբիր երբեք մեծ կարեւորութիւն մ'ունենալէ: Ձեռագիրներ կ'ներկին անոնց մէջ, որոնք ապահովաբար թանկագին միայն կրնան ըլլալ բանասիրական և եկեղեցագրական տեսակէտով, ինչպէս 1358 ին ճրտաւաղէմ գրուած Ճառքը, 1412 ին՝ Սիւս, 1562 ին՝ Հռովմիայ, 1330 էն առաջ՝ անծանօթ տեղ մը գրուած մայրոցները, 1426 ին՝ Հերմոնի վանքը, 1259 ին՝ Մաշկաբիւրու վանքը, 1284 ին՝ Արքակաղնոյ վանքը, 1455 ին՝ Սարայի վանքը, 1338 ին՝ Արծկէի վանքը, 1309 ին՝ Ի Սիւս, 1383 էն առաջ՝ Աւագ վանքի մէջ գրուած, և 1275 ին, 1231 ին ու 1300 էն առաջ՝ անծանօթ տեղեր գրուած Աւետարաններ, ինչպէս նաեւ 1325 ին Արճէու Ասպիանկայ վանքը գրուած Պօղոսի Թղթոց միկնութիւնը (հաւանաբար Ոսկեբուրաի), 1413 ին Մովսէս Մամատայ վանքը գրուած Ճառընտիրը, 1292 ին՝ Փերճնր աւանպատի մէջ գրուած Ժողովածուն, և մէկէ աւելի Մանրուսմունքներ, որոնց հրկուքը ժանաւանդ՝ 1275 ին Ալեհապ վանքը և 1412 ին Սիւս գրուածը, սեփականութիւն Մտեփանոս Աւագերեցեանցի, և, մասնաւորաբար, 1680 ին Հալէպ գլխուռ, մեծ թշնամեան, ախտաբանական, ֆուքլուրական, ակնապիտական, գուշակական և աշխարհագրական պարունակութեամբն այնքան հետաքրքրական Մտեփանոսի: Այս ամէնը, Սրբազանիկ երկայնափող համարութեան չնորհիւ (Երբեմն չափազանց ռոյն իսկ) նկարագրուած, ընթացողիկ կուտան տպագրութիւնը իրապէս ձեռագիրներու ճոխ հաւաքումի մը: Ծնորակալ միայն պարտինք լինել Ն. Սրբազանութեան, որ փափաքած է ևս յա-

ջողած՝ իր բազմատանջ պաշտօնի խուռն գրադմանց մէջ ժամանակ գտնել այսպիսի ստուարահատոր և մեծարժէք հատոր մը ընծայարկելու, իբրեւ «պառակ աղագիր երկիրւոյ մեծարանաց և անկեղծ հիացման», Ս. Գրոց հայերէն թարգմանութեան Ժեմբ գարագարձի խորհուրդին:

Տ. ՀՄԱՅՆԱԿ ԱՌԱՎ ՔԶԼՅ. ԷՔՍԵՐՃԵԱՆ ՅՈՐԵԼԵԱՐ

Կ. Պոլսոյ մէջ սիրայի գգայմաք հանդիսաւորուեցաւ Արթ. Տ. Հմայակ Աւագ Քահանայի բահալալութեան քառամ ամսուրը, իր սեռնադրութեան քառասուններէք սարւոյ լրման տոթիւ: Գոճ ենք Աստուծոյ պաշտօնէն ընծայուած այս մեծարանքին համար, Իսկիւսարի ներկայ Աւագերէքը, որ երկար տարիներէ ի վեր խցի մօտ և և հոգով կը վարէ Կ. Պոլսոյ ամենէն հինաւոր և հոգեւոր, կրթական և հասարակական լեցուիկ անցեալով մը միշտ հարուստ հայ համայնքի մը եկեղեցական կիանքին համար որոշ արժէք մը ունեցող այդ պաշտօնը, Պոլսահայ եկեղեցականութեան ամենէն զանաւորիկ ղեկընդիմ է արդարեւ: Աշակերտ հոգեւորս Դուրեան եղիշէ Մ. Պատրիարքի, որուն՝ ձեմարակ ամենէն շատ սիրած իր սաներու խումբէն էր Տէր Հայրը: Կրթական դաշտին մէջ այն ժամանակէն մատնանի եղած էր արդէն նախ Իսկիւսար, յետոյ Նիկիոմիդիա ևս այլուր, և իր Հայերէն ուսուցման համար յօրինած դասագիրքերը, հակառակ ուրիշ թերիւս աւելի համալուծած ձեռնարկներու, ունէին գիրքը փնտռողները կարեւորութեան զուրկ չեն նկատուած ըստ Նոյնպէս, ի մէջ այլոց, իր քանի մը գործերը, մասնաւորաբար Պետրոս Դուրեանի երկերուն երկորդ հրատարակութիւնը և կենսագրութիւնը, որոնք գիտենք թէ ինչքան տաճան և զոհողութիւն արժեցին իրեն: Բայց էրեւրեման Հայր քահանայական տպագրիկին մէջ է ամենէն աւելի որ յանձնարարուեցաւ հանրային ուշադրութեան և սիրոյ իր Ժաւախ Ժողովուրդին՝ իբրեւ հայր անձնուր, իր սպասարկած եկեղեցիին՝ իբրեւ պաշտօնեայ անձնանքով, պատրիարքարանի շրջանակին մէջ՝ իբրեւ խցմալուտ պաշտօնատար և Ժաւախ Ժողովական, և հանրային զգացման և դատումիկ առջեւ՝ իբրեւ պարկեշտ նկարագիր, որ ո՛չ իր հաւատքը, ո՛չ համոզումը և ո՛չ իր նուիրական սէրերը որ և է զեղով յանձն չէ առած ստորագրանք խտոր և զգեհիկ նպատակներու:

Սեմին սրտանց կը շնորհաւորէ Աստուծոյ և Աւետարանի այս ընտիր պաշտօնէին քառասունամայ յոբելանքը, մաղթելով որ անոր երկիրայեցալ փանքին վերջին տարիները օրհնութեան և խաղաղութեան ներշնչութեամբ ինկուած աշեւոյթի պսակ մը լինին իրեն և իր Ժողովուրդին համար: